

TOVUQ EYMERIOZINING KIMYOPROFILAKTIKASIDA SAMARALI EYMERIOSTATIKLARNI ANIQLASH

¹Xo'jaxonov Shoxruzxon Idirisxo'ja o'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar Universtiteti Toshkent filiali mustaqil izlanuvchisi,

²Xo'jaxonova Moxinur Farxodjon qizi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar Universtiteti Toshkent filiali talabasi,

³Davlatov Ravshan Berdievich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar Universtiteti.v.f.d, professor.

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7875638>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2023

Accepted: 27th April 2023

Online: 28th April 2023

KEY WORDS

Eymerioz, Toltroks-2,5%,
Amprovet 25%, ROSS-308,
zoogigienik, diagnoz,
eymeriostatik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada eymerioz kasalligini oldini olish uchun o'tkaziladigan profilaktik tadbirlar va eymeriostatiklarning samaradorligini aniqlashga oid tadqiqot natijalari bayon qilingan.

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda respublikamizda faoliyat yuritayotgan parrandachilik xo'jaliklarida sezilarli darajadagi iqtisodiy zarar yuqumli va invazion kasalliklar shu bilan bir qatorda parrandalarni asrash va oziqlantirish bilan bog'liq kamchilik va muammolar oqibatida sodir etilmoqda. Bu borada parrandalarni sog'lom asrab o'stirish va mahsuldorligini oshirish soha mutahassislari oldidagi muhim vazifalardan biri bo'lib hisoblanadi. Mazkur soha bilan shug'ullanuvchi hissadorlik jamiyatlari, fermer, dehqon va shaxsiy yordamchi xo'jaliklarda parvarishlanayotgan yosh jo'jalar orasida doimiy ravishda eymeriozga chalinish holatlari uchrab kelmoqda. Qator parrandachilik xo'jaliklarida eymerioz og'ir asoratlarni paydo qilmoqda hamda eymerioz invaziyasi bilan gipovitaminozli aralash shakllari ham uchrab turibdi. Tovuq eymeriozi keng tarqalgan invazion kasalliklardan biri bo'lib, parrandalarni pol ba'zan er, hamda turli almashinmaydigan to'shamalarda asralganda yosh va o'suvchi jo'jalar hamda tuxumdor tovuqlar orasida ko'p uchraydi. Asosan 2-3 oylikkacha bo'lgan jo'jalar eymerioz bilan kasallanish darajasi 20-80 % xatto 100% ni ham tashkil etadi. Tovuq eymeriozi oqibatida kelib chiqadigan iqtisodiy zarar katta bo'lib, kasallanib sog'aygan tovuqlar kechikib tuxumga kiradi va mahsulot birligiga harajat sarfi ortadi. Eymerioz oqibatida hazmlanish jarayoni buzilib, parrandalarning rezistentlik darajasi pasayishi natijasida har xil yuqumli va invazion kasalliklarga tez beriluvchan bo'lib qoladi. YUqorida ta'kidlanganidek jo'jalarning ko'plab o'lishi, veterinariya harajatlarning ortishi, mahsuldorlik va go'sht sifatining pasayib ketishi xo'jalikka katta iqtisodiy zarar keltirmoqda. Tovuq eymeriozini oldini olish, ularga aniq diagnoz qo'yish, davolash hamda qarshi kurashishni veterinariya amaliyotiga keng tadbir etish soha mutaxassislari oldida turgan dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

Tadqiqotning material va metodlari. Tadqiqotlar jarayonidagi profilaktika tadbirlari Farg'ona viloyati Beshariq tumani "BESHARIQ PARRANDA" MCHJ fermer xo'jaligida o'stirilayotgan broyler jo'jalari orasida eymerioz kasalligini oldini olish hamda davolashda Toltroks-2,5% va Amprovet 25% eymeriostatiklarining ta'sir ko'rsatkichlari aniqlandi.

Foydalanilgan eymeriostatiklar: - Toltroks-2,5% – tarkibi toltrazuril, qo'llanilishi- og'iz orqali suv bilan berish uchun. 1 ml preparat 1 litr suvda eritilib, 2-3 kun davomida beriladi. UZBIOKOMBINAT mahsuloti.

- Amprovet 25% – tarkibi amprolium, qo'llanilishi-og'iz orqali suv bilan ichiriladi. 2 gr preparat 1 litr suvda eritilib, 5-10 kun davomida beriladi. UZBIOKOMBINAT mahsuloti.

Xo'jalik sharoitida ushbu mavzuda o'tkaziladigan ilmiy tadqiqot ishlarini bajarish uchun dastlab «ROSS-308» zotiga mansub 75 bosh bir kunlik broyler jo'jalari olindi. Ular kasallik qo'zg'atuvchilarini yuqtirish ehtimolidan toza joylarda o'stirilib 5 kunligida 3 ta guruhga bo'lib tirik vaznlari o'lchandi, ular orasidagi farq +/- 7 grammni tashkil etdi.

Tadqiqot guruxlaridagi jo'jalar xo'jalik sharoitida asralib, birinchi guruh jo'jalariga 5 kun davomida Toltroks-2,5% eymeriostatigi 1 ml + 1 litr suvga aralashtirilib berildi. Ikkinchi guruh jo'jalariga esa 7 kun davomida Amprovet 25 % eymeriostatigi 2 gr + 1 litr suvga aralashtirilib berildi. Uchunchi guruh esa nazorat guruhi sifatida xizmat qilib, xo'jalik usulida asraldi.

Birinchi tajriba guruhiga Toltroks-2,5% eymeriostatigi qo'llanilganda jo'jalarning saqlanuvchanlik darajasi 96 % ni, tirik vaznining o'sishi esa 128,5 % ni tashkil qildi.

Ikkinchi tajriba guruhiga esa Amprovet 25% eymeriostatigi qo'llanilganda jo'jalarning saqlanuvchanlik darajasi 92 % ni, tirik vaznining o'sishi esa 113,5 % ni tashkil qildi.

Uchunchi nazorat guruhidagi jo'jalar orasida eymerioz qayd etilib, kasallikning asoratli klinik belgilari va o'lim xolatlari kuzatildi. Tajriba yakunida ushbu guruxdagi jo'jalarning saqlanuvchanlik darajasi 64 % ni, tirik vaznining ortishi esa 60,5 % ni tashkil qildi.

"Farg'ona viloyati Beshariq tumani "BESHARIQ PARRANDA" MCHJ fermer xo'jaligida eymeriozni kimyoprofilaktikasida qo'llanilgan eymeriostatiklarning samaradorlik ko'rsatkichlari

T/r	Guruhlar nomi	Preparatlar nomi	Dozasi va qo'llash uslubi	Jo'jalar bosh soni	Saqlanuvchanlik (bosh hisobida)	Saqlanuvchanlik (%) hisobida)
1	Tajriba	Toltroks-2,5%	1 ml-1 litr suv bilan 3 kun	25	24	96 %
2	Tajriba	Amprovet 25%	2 gr – 1litr suv bilan 7 kun	25	23	92 %
3	Nazorat	-	-	25	16	64 %

Shunday qilib, birinchi tajriba guruhi parrandalarning saqlanuvchanlik darajasi 96 % ni tashkil qilib, eymeriostatik olmagan nazorat guruhiga nisbatan 32 % yuqori natijaga erishilgan bo'lsa, ikkinchi tajriba guruhida bu ko'rsatkich 92 % ni tashkil etib, eymeriostatik olmagan nazorat guruhiga nisbatan 28 % yuqori natijaga erishildi.

Xulosalar. Parrandachilik xo'jaliklarida jo'jalarni zoogigienik talablarga mos keladigan binolarda saqlash, oziqlantirish sifatini yaxshilash va sanitariya talablarini bajarish eymerioz kasalligini kelib chiqishini oldini olishda muhim vazifalardan hisoblanadi.

- Toltroks-2,5% eymeriostatigini ishlab chiqarish sharoitida parrandalarning eymerioz kasalligini profilaktikasida qo'llaganda jo'jalarning saqlanuvchanlik darajasi 96 % ko'rsatkichda qayd etildi,

- shuni takidlash joizki, Toltroks-2,5% eymeriostatigi jo'jalarning saqlanuvchanlik darajasini oshiribgina qolmasdan, ularning tirik vaznini ortishi, va meyorda o'sib rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatganligini inobatga olib, ushbu muolajani parrandachilik xo'jaliklarida kasallikning oldini olish va davolash maqsadida qo'llash tavsiya etiladi.

References:

1. Abduhalilova, G. I., Makhamadaliyeva, M. U., & Khojakhanov, S. I. (2023). FISH BRANCHIOMYCOSIS PREVENTION MEASURES. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 247-252.
2. G'oyipova, M. T. E., Xo'jaxonov, S., & Avliyoqulov, M. (2022). VETERINARIYA SOHASINING CHORVACHILIKNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI VA TAMOYILLARI. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(4), 238-240.
3. Oglu, K. S. I., Zayniddinovich, Z. R., & Oglu, R. J. K. (2022). Review of the literature on sepsis in calves and measures to prevent it.
4. Худжамшукуров, А. Н. (2021). ТОВУҚ АСКАРИДИОЗИДА АСКАЗИН АНТИГЕЛЬМИНТИГИНИ ҚЎЛЛАШ НАТИЖАЛАРИ. *Интернаука*, (8-3), 44-46.
5. Махамадалиева, М. У., Абдухалилова, Г. И., & Хо'jaxonov, S. I. (2023). BRUTSELLYOZ VA UNING LABORATORIYA DIAGNOSTIKASI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 2(15), 41-47.
6. Nurmamatovich, K. A., & Ogli, K. S. I. (2021). Effects of drugs on blood indicators in mixing chicken eimeriosis and pullorosis. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 615-617.
7. Mahamadaliyeva, M. U., & Agamurodov, O. A. (2021). MEASURES FOR TREATMENT AND PREVENTION OF DISPEPS DISEASE IN CALVES. *Ученый XXI века*, (10 (81)), 12-14.
8. Subxonovich, H. P., Ergashevna, G. M., & Ogli, K. S. I. (2021). Distribution of helminthosis diseases of one-hoed animals. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 880-883.
9. Oglu, K. S. I., Oglu, Y. O. A., & Oglu, J. S. H. (2021). Viral hemorrhagic fever of rabbits ("hemorrhagic pneumonia", "necrotic hepatitis").
10. Zayniddinovich, Z. R. (2022). REVIEW OF THE LITERATURE ON SEPSIS IN CALVES AND MEASURES TO PREVENT IT. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning*, 3(1), 1-4.
11. Oglu, K. S. I., & Qizi, K. B. A. (2022). MEASURES FOR THE PREVENTION OF DISEASES CAUSED BY DISORDERS OF BEE NUTRITION AND FEEDING CONDITIONS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(3), 1-4.

12. Davlatov, R., Xujaxonov, S., & Berdiyev, X. (2021). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОФЛОСАНА В ХИМИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКЕ КОЛИБАКТЕРИОЗА КУРИЦ. *Вестник ветеринарии и животноводства (ssuv. uz)*, 1(1).
13. Berdiyevich, D. R. (2023). TO DETERMINE THE EFFECTIVENESS OF ANTIBIOTICS IN PREVENTING CHICKEN COLIBACTERIOSIS BASED ON EXPERIMENTS.
14. Бердиев, Х. Р., & Давлатов, Р. Б. (2021). Эффективность Enrovit-О при химической профилактике колибактериоза цыплят.
15. Ibrohimov, U. D., Maxamadaliyeva, M. U., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). OTLARDA OSHQOZON-ICHAK TIZIMI PATOLOGİYASI. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 2(4), 32-39.
16. Berdiyevich, D. R. (2023). METHODS OF DIAGNOSIS OF CHICKEN COLIBACTERIOSIS. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 2(4), 9-13.
17. G'aniyev, S. S., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). VETERINARIYA LABORATORIYALARIDA SUTNI VETERINARIYA SANITARIYA EKSPERTIZADAN O 'TKAZISH TALABLARI. *Scientific Impulse*, 1(8), 586-592.
18. Mengliyev, G. A. A. (2022). SOG'IN SIGIRLARDA MASTIT KASALLIGINI OLDINI OLISH BO'YICHA TAVSIYALAR. *Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences*, 2(5), 42-48.
19. Bahodirovich, E. N., & Akromovich, M. G. (2022, March). TREATMENTS FOR VIRAL AND BACTERIAL INFECTIONS IN NEWBORN CALVES. In E Conference Zone (pp. 91-94).
20. Akramovich, M. G. (2022). EFFECTIVE TREATMENT AND PREVENTION OF MASTITIS IN DAIRY COWS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(2), 312-316.
21. Akramovich, M. G., & Qizi, K. O. I. (2021). Treatment of mastitis in cows.
22. Soroka, N. M., Safarova, F. E., Akramova, F. D., Shakarboev, E. B., Azimov, D. A., Mengliyev, G. A., ... & Mamatiminov, S. K. (2014). Cestodes of cypriniformes fishes in the Waterbodies of the midstream of the river syrdarya. *Біоресурси і природокористування*, 6(3-4).
23. Davlatov, R. (2021). Бройлер жўжаларида айрим антибиотикларнинг самарадорлик кўрсаткичлари. *Scienceweb academic papers collection*.
24. Davlatov, R. (2021). Товуқ колибактериозининг кимёвий профилактикасида антибиотикларнинг самарадорлиги. *Scienceweb academic papers collection*.
25. R.B.Davlatov, X.S.Salimov, A.N.Xo'djamshukurov. "Parrandalar kasalliklari", o'quv qo'llanma, Samarqand-2018.
26. Davlatov R.B., Xudjamshukurov A.N., Rustasov B. "Parrandalar kasalliklari". Uslubiy qo'llanma. Samarqand 2017
27. X.S.Salimov, A.A.Qambarov. "Epizootologiya", darslik Toshkent 2016.
28. B.Bakirov N.B.Ro'ziqulov va boshqalar "Hayvonlar kasalliklari" (ma'lumotnoma)
29. R.B.Davlatov, Sh.N.Nasimov, X.B.Niyozov, Sh.A.Jabborov Sh.A.Xo'djamshukurov, X.A.Safarov. "Parranda kasalliklarini profilaktikasi va davolash bo'yicha tavsiyalar"
30. Давлатов, Р. Б. (2023). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИ (АДАБИЁТЛАР ШАРХИ). *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 107-111.
31. Давлатов, Р. Б., & Бердиев, Х. Р. (2021). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИНИНГ КИМЁПРОФИЛАКТИКАСИДА ОФЛОСАННИНГ САМАРАДОРЛИГИ. *Вестник Ветеринарии и Животноводства*, 1(1).